

Szczecin, 05 listopada 2024 roku

Prof. dr hab. Renata Podgórzeńska
Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie
Uniwersytet Szczeciński

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Magdaleny Bogucewicz *Selektywny humanitaryzm w polskiej polityce azylowej i jego wpływ na działalność międzynarodowych organizacji humanitarnych w kontekście kryzysów migracyjnych w Polsce w latach 2021-2023*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Szkoła Doktorska Nauk Społecznych, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Poznań 2024, ss. 226.

Od lat kluczowym zagadnieniem badawczym w zakresie dyscypliny nauki o polityce i administracji pozostaje zjawisko migracji. Sprzyjały i wciąż sprzyjają mu wojny i konflikty zbrojne, niestabilność polityczna i niewydolność systemów gospodarczych, zróżnicowany stopień rozwoju poszczególnych państw, zakres ochrony praw człowieka, dyskryminacja mniejszości narodowych i etnicznych, nierówność w rozwoju demograficznym państw i regionów, w końcu kataklizmy i klęski naturalne. Pomimo trudności w jednoznacznym zidentyfikowaniu pozytywnych i negatywnych efektów migracji kontrolowane mogą być w określonych warunkach i pod pewnymi rygorami korzystne, tak dla państw przyjmujących, jak i wysyłających. Problem pojawia się jednak wówczas, gdy proces napływu ludności wymyka się spod kontroli państw przyjmujących, bądź też jest instrumentalnie wykorzystywany do własnych celów politycznych przez rządy państw, usiłujących za ich pośrednictwem wpływać na bezpieczeństwo międzynarodowe i relacje międzynarodowe. Zauważa to Autorka mgr Magdalena Bogucewicz stwierdzając we Wstępie, iż współczesne migracje przymusowe rozpatrywane są często z perspektywy dwóch ścierających się podejść: bezpieczeństwa państwa przyjmującego i humanitarnych potrzeb osób migrujących (s. 5 wstępu).

Temat selektywnego humanitaryzmu w polskiej polityce azylowej zyskał na znaczeniu w kontekście kryzysów migracyjnych lat 2021–2023, kiedy to Polska stanęła przed wyzwaniem związanym z gwałtownym napływem osób poszukujących azylu, głównie z regionów dotkniętych konfliktami i represjami politycznymi. Specyfika polityki azylowej w Polsce w tym okresie charakteryzowała się zróżnicowanym podejściem do migrantów, w

którym niektórym grupom przyznawano wsparcie, podczas gdy inne były poddawane restrykcyjnym procedurom i spotykały się z odrzuceniem. W ten sposób pojawiło się zjawisko selektywnego humanitaryzmu, które polega na różnicowaniu działań humanitarnych względem grup migrantów na podstawie kryteriów politycznych, kulturowych i geopolitycznych. Polska polityka azyłowa w latach 2021–2023 ilustruje ten fenomen wyraźnie. Kryzys na granicy z Białorusią, wywołany polityką reżimu Aleksandra Łukaszenki, zaowocował falą migrantów, często zmuszanych do przekraczania granicy w sposób nielegalny. Polskie władze reagowały na ten napływ poprzez zaostrzenie polityki granicznej i zwiększenie kontroli, wprowadzenie stanu wyjątkowego oraz stosowanie praktyk „push-back”. W tym samym czasie Polska wspierała uchodźców z Ukrainy, zapewniając im wszechstronną pomoc i uproszczone procedury azyłowe. Tego typu podejście selektywne rodzi pytania o zgodność z międzynarodowymi standardami praw człowieka oraz o rolę wartości i norm w kształtowaniu polityki azyłowej. Jedną z głównych konsekwencji selektywnego humanitaryzmu jest utrwalanie uprzedzeń i stereotypów dotyczących określonych grup etnicznych, religijnych lub narodowych. Selektywne podejście do migrantów – na przykład przyjmowanie uchodźców z Ukrainy z równoczesnym odrzucaniem wniosków migracyjnych z Bliskiego Wschodu lub Afryki – tworzy w świadomości społecznej obraz istnienia różnych grup uchodźców. Migranci przybywający z krajów uznanych za bardziej odmiennych kulturowo mogą być postrzegani jako mniej zasługujący na wsparcie i pomoc. Takie podejście wzmacnia istniejące stereotypy dotyczące zagrożeń związanych z przyjmowaniem migrantów o odmiennej kulturze czy religii, co w konsekwencji może wywoływać niechęć społeczeństwa wobec innych kultur i mniejszości. Selektywny humanitaryzm, który wyklucza niektóre grupy, może skutkować wzrostem postaw ksenofobicznych i niechęci wobec migrantów. Podejście to stwarza wrażenie, że migranci przybywający z określonych regionów – zwłaszcza tych uznawanych za mniej stabilne politycznie lub ekonomicznie – stanowią zagrożenie dla lokalnej społeczności. Taka narracja, promowana przez media lub polityków, może prowadzić do tworzenia nieprzyjaznego środowiska, w którym migranci są postrzegani jako zagrożenie dla bezpieczeństwa, gospodarki czy kultury narodowej. Selektywne podejście do migrantów znacząco utrudnia proces integracji. Taki brak wsparcia integracyjnego tworzy bariery społeczne, kulturowe i ekonomiczne, które sprawiają, że migranci pozostają wyizolowani od lokalnych społeczności.

Selektywny humanitaryzm w polityce azyłowej w Polsce wpływa także na działalność międzynarodowych organizacji humanitarnych, które zobowiązane są do bezstronnego i neutralnego niesienia pomocy. W sytuacji, gdy państwo członkowskie Unii Europejskiej

różnicuje swoją politykę azylową w zależności od pochodzenia i kontekstu geopolitycznego migrantów, międzynarodowe organizacje humanitarne stoją przed dylematami etycznymi i operacyjnymi. Z jednej strony muszą one respektować zasady państw gospodarzy, z drugiej zaś - ich misją pozostaje niesienie pomocy zgodnie z międzynarodowymi standardami. W rezultacie dochodzi do napięć między organizacjami a państwem, co ogranicza możliwości wsparcia dla niektórych grup migrantów, a jednocześnie wywołuje krytykę selektywności działań humanitarnych Polski na arenie międzynarodowej. Zjawisko to może zatem prowadzić do stworzenia społeczeństwa podzielonego, w którym jedne grupy migrantów cieszą się pełnią praw i dostępu do wsparcia, podczas gdy inne są marginalizowane. Skutki takiego podejścia mogą być bardzo długotrwałe, wpływając negatywnie na integrację i spójność społeczną, a także prowadząc do wykluczenia i izolacji niektórych grup migrantów. Dlatego też analiza polityki selektywnego humanitaryzmu powinna uwzględniać konsekwencje społeczne i ekonomiczne oraz dążyć do stworzenia bardziej zrównoważonego modelu integracji, który uwzględnia potrzeby wszystkich osób poszukujących ochrony. Analiza tego zagadnienia wymaga więc nie tylko przyjrzenia się praktykom i decyzjom polskich władz, lecz także szerszego kontekstu międzynarodowego oraz teoretycznych ram związanych z humanitaryzmem i jego rosnącą selektywnością w polityce azylowej. Przy czym, analizując zjawisko selektywnego humanitaryzmu należy to czynić z uwzględnieniem szeregu okoliczności, które towarzyszyły i które zdecydowały o przyjęciu takiego podejścia. W sytuacji z jaką mamy do czynienia na wschodniej granicy Polski zderzają się takie wartości jak humanitaryzm i bezpieczeństwo państwa. Pomijając kwestię humanitarnego wsparcia uchodźców niezależnie od państw pochodzenia do rozstrzygnięcia pozostaje kwestia w jaki sposób zabezpieczyć bezpieczeństwo państwa w sytuacji, gdy uchodźcy są instrumentalnie traktowani przez reżim Łukaszenki. Zastosowanie praktyki, która postrzegana jest jako selektywny humanitaryzm argumentowane jest koniecznością, potrzebą wynikającą z przyczyn generujących napływ nielegalnych imigrantów, działaniami na rzecz bezpieczeństwa państwa i obywateli.

Rozprawa doktorska pani Magdaleny Bogucewicz „Selektywny humanitaryzm w polskiej polityce azylowej i jego wpływ na działalność międzynarodowych organizacji humanitarnych w kontekście kryzysów migracyjnych w Polsce w latach 2021-2023” to wieloaspektowe studium, które koncentruje się na analizie tzw. selektywnego humanitaryzmu w polityce azylowej w Polsce. Zagadnienie to z uwagi na swój charakter, uwarunkowania go określające i determinujące jest niezwykle trudne w analizie i wymagające zachowania szczególnego naukowego obiektywizmu. Należy zatem docenić, iż Autorka podjęła się tak

ważkiego z punktu widzenia naukowego zagadnienia. Dodatkowo zauważyć należy, iż problem ten z uwagi na towarzyszące mu polityczne konteksty w Polsce jest problemem wymagającym wiedzy i umiejętności badania wielu pobocznych, acz istotnych kwestii determinujących określony przez autorkę cel badawczy.

Podkreślę zatem, iż temat rozprawy podjęty przez Panią Magdalenę Bogucewicz wydaje się ze wszech miar słuszny i istotny z punktu widzenia prowadzenia pogłębionych badań.

Problemem badawczym podjętym w niniejszej dysertacji jest występowanie podwójnych standardów przyjmowania uchodźców w Polsce oraz ich wpływ na działalność międzynarodowych organizacji humanitarnych. W toku badań Autorka zdecydowała się wprowadzić do analizy polskiej polityki azylowej pojęcie selektywnego humanitaryzmu, który odnosi się do różnicującego dostępu do procedur ubiegania się o ochronę międzynarodową i związanego z nią przywilejem otrzymania niezbędnej pomocy humanitarnej.

1. METODOLOGIA ROZPRAWY

Rozprawa doktorska z założenia prezentuje wiedzę teoretyczną w dyscyplinie (w tym przypadku w dyscyplinie nauki o polityce i administracji), stanowi potwierdzenie umiejętności formułowania i rozwiązywania problemu badawczego, planowania kolejnych etapów procesu badawczego, konsekwentnej realizacji przyjętych celów i założeń badawczych.

Mając na uwadze powyższe, pragnę podkreślić, iż tytuł pracy doktorskiej sformułowany został logicznie i przejrzysto. Tak ujęty temat, już w tytule wyraźnie akcentujący interesujący problem badawczy odpowiada normom i wymogom stawianym pracom doktorskim w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Można byłoby zastanowić się nad jego zawężeniem, tak by tytuł nie był nadto rozbudowany, z czym mamy do czynienia obecnie. Niezależnie od tej uwagi uznaję wybór tematu i sposób jego ujęcia za właściwy, wskazujący na umiejętność dostrzeżenia przez Doktorantkę problemu badawczego, co potwierdza jej umiejętności badawcze. Podkreślę, iż problematyka podjęta w dysertacji z uwagi na dynamikę okoliczności towarzyszących kryzysom migracyjnym stała się jeszcze bardziej interesująca, nie tylko w wymiarze naukowym, ale również z uwagi na możliwość opracowania wniosków o charakterze rekomendacji.

We Wstępie Autorka płynnie i klarownie nakreśla współczesne wyzwania związane z migracjami przymusowymi, wykorzystując jednocześnie podejścia teoretyczne i praktyczne,

by umiejscowić temat w szerszej debacie dotyczącej bezpieczeństwa narodowego oraz potrzeb humanitarnych migrantów. W celu sprecyzowania pola badawczego posłużyła się kryteriami rzeczowymi, przestrzennymi i temporalnymi. Zasadnicze rozważania w niniejszej dysertacji dotyczą wydarzeń, które miały miejsce na wschodniej granicy Polski z Białorusią i Ukrainą począwszy od połowy 2021 roku do końca 2023 roku. W zakresie rzeczowym – na co zwraca uwagę Autorka dysertacji - znalazły się jedynie aspekty związane z tzw. kryzysami migracyjnymi, a nie wszystkie ogólnorozumiane przemieszczenia ludności do terytorium Polski. Przyjęta cezura badań została wskazana w tytule pracy. Poza obszarem badawczym Autorka pozostawiła moment przejścia władzy w Polsce w grudniu 2023 roku przez tzw. Koalicję 15 października, tłumacząc to wykluczenie faktem, iż stosunkowo krótki okres sprawowania władzy przez nowy rząd (w przyjętym w rozprawie zakresie temporalnym tj. do końca 2023 roku) uniemożliwia dokonanie kompleksowej oceny jego polityki azylowej.

Hipotezy badawcze sformułowane w pracy są jasne, precyzyjne i adekwatne do tematyki rozprawy. Główne hipotezy stawiają tezę o podwójnych standardach w zakresie udzielania ochrony międzynarodowej oraz o ich negatywnym wpływie na działalność organizacji humanitarnych. Taki dobór hipotez jest trafny, ponieważ pozwala na zbadanie dwóch istotnych obszarów:

1. Struktury polityki azylowej i jej wewnętrznych sprzeczności (czyli kwestii selektywnego podejścia do różnych grup migrantów).
2. Skutków, jakie takie podejście wywołuje w działalności organizacji międzynarodowych, które są zobligowane do działania w duchu neutralności i równości (s. 11 wstępu).

Pytania badawcze są logicznie powiązane z hipotezami i wyraźnie nakreślają kierunki badawcze. Każde pytanie odnosi się do kluczowych aspektów polityki azylowej, prawnych podstaw jej funkcjonowania, definicji selektywnego humanitaryzmu oraz konsekwencji polskiej polityki azylowej z lat 2021-2023 dla organizacji humanitarnych. Pytania badawcze są spójne i obejmują zarówno aspekty teoretyczne, jak i praktyczne, co pozwala na wszechstronne zbadanie problemu (s. 11 wstępu). Zatem, pod względem struktury wstępu, doboru hipotez i pytań badawczych wstęp pracy wydaje się dobrze przemyślany i merytorycznie uzasadniony.

We wstępie wyjaśniono zastosowane metody badawcze właściwe dla dyscypliny nauki o polityce i administracji (z jednoczesnym uwzględnieniem metod nauk prawnych i nauki o stosunkach międzynarodowych), a które pozwoliły Autorce na egzegezę zarysowanego w dysertacji problemu badawczego. W pierwszej części rozprawy doktorskiej,

dotyczącej polskiej polityki azylowej, Autorka wykorzystała – co deklaruje we Wstępie - metody pozwalające na analizę źródeł o charakterze wtórnym oraz aktów prawnych. W części empirycznej rozprawy doktorskiej wykorzystała zaś metody ilościowe i jakościowe. Analiza instytucjonalno-prawna, jako istotna metoda w badaniu stosunków międzynarodowych, znalazła zastosowanie przy badaniu roli prawa i instytucji w kształtowaniu polskiej polityki azylowej oraz przy analizie zmian prawnych i regulacyjnych w kontekście kryzysów migracyjnych w Polsce. Metoda ta umożliwiła Autorce nie tylko wyselekcjonowanie kluczowych aktów normatywnych, ale również pozwoliła na dokonanie oceny zgodności przyjętych przez władze regulacji z prawem międzynarodowym, ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowego prawa dotyczącego udzielania ochrony międzynarodowej oraz praw człowieka. Ponadto analiza zmienności założeń polskiej polityki azylowej w latach 2021-2023 dokonana została przez zastosowanie metody komparatystycznej.

Recenzowana dysertacja składa się ze wstępu, 5 rozdziałów, wniosków i zakończenia oraz bibliografii. Dodatkowo zawiera spis rysunków, tabel i wykresów oraz aneks. Struktura rozprawy nie wzbudza większych zastrzeżeń, jest logiczna i spójna. Praca liczy 226 stron, w tym ponad 30 stron bibliografii.

Język rozprawy i styl wypowiedzi, precyzja wywodu, jasność przekazu poza drobnymi uchybieniami nie wzbudzają zastrzeżeń. Lektura kolejnych fragmentów dysertacji wskazuje na znajomość literatury przedmiotu i znajomość analizowanego zagadnienia. Niezależnie od drobnych uchybień (np. wielkość czcionki zastosowana w nagłówkach rozdziałów, brak numerów stron cytowanych w przypisach pozycji) strona techniczna dysertacji nie wzbudza istotnych zastrzeżeń.

Podstawa źródłowa rozprawy jest solidnie zgromadzona i wystarczająca, o czym świadczy załączona bibliografia. Doktorantka wykorzystała w swojej pracy różnorodne pozycje, wykorzystując dorobek naukowy krajowych i zagranicznych badaczy, wskazując tym samym na znajomość dyskursu badawczego dotyczącego szeroko rozumianych kwestii migracyjnych. Prezentacja wykorzystanych opracowań zwartych, artykułów naukowych i innych materiałów (także źródeł internetowych) zajęła w ramach bibliografii niemal 32 strony.

2. TREŚĆ PRACY

Struktura pracy została podporządkowana sformułowanym przez Autorkę zamiarom badawczym. Kolejne rozdziały są ze sobą powiązane i mają z złożenia służyć realizacji

przyjętego celu badawczego. Z uwagi na zastosowaną metodologię treść rozprawy lokuje się w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji. Warto byłoby we Wstępie wyraźnie uwypuklić ulokowanie prowadzonych badań w nauce o polityce i administracji.

Rozprawa jest podzielona na pięć rozdziałów, które kolejno wprowadzają czytelnika w różne aspekty badanej problematyki. Struktura ta pozwala na przejście od ogólnych założeń teoretycznych przez analizę prawną i historyczną, aż po empiryczną ocenę sytuacji humanitarnej. Każdy rozdział koncentruje się na innym obszarze badawczym, co umożliwia pełne, wieloaspektowe podejście do tematu. Pierwszy rozdział zatytułowany *Migracje i uchodźstwo* ma charakter teoretyczny i ma na celu wprowadzenie do problematyki migracji, w tym migracji przymusowej i systemu ochrony uchodźców. Pani Magdalena Bogucewicz przybliży kluczowe teorie migracyjne oraz typologie migracji, wskazując na ich użyteczność w analizie współczesnych zjawisk migracyjnych. Autorka opisuje, jak różne podejścia teoretyczne do migracji mogą wpłynąć na kształt polityk publicznych oraz społeczne postrzeganie migrantów. Jest to niezbędne tło teoretyczne, które przygotowuje czytelnika do lepszego zrozumienia koncepcji selektywnego humanitaryzmu w polityce azylowej. W rozdziale drugim *Humanitaryzm i pomoc humanitarna* autorka koncentruje się na ewolucji idei humanitaryzmu i pojęciu pomocy humanitarnej. Wprowadza również zasady działania organizacji humanitarnych, takie jak neutralność, bezstronność i niezależność, które stanowią fundamenty etyki humanitarnej. Analiza humanitaryzmu w kontekście kryzysów migracyjnych pozwala na zrozumienie, dlaczego organizacje pozarządowe działające na granicy polsko-białoruskiej i polsko-ukraińskiej napotykają na szczególne wyzwania, zwłaszcza w sytuacji, gdy Polska stosuje selektywne podejście do różnych grup uchodźców. Mgr Bogucewicz podkreśla, że idea humanitaryzmu powinna obejmować każdą osobę w potrzebie, co często bywa podważane przez polityczne kalkulacje i selektywne podejście państwa. Trzeci rozdział zatytułowany *Polska wobec zjawiska migracji przymusowych – perspektywa historyczna oraz stan instytucjonalno-prawny* stanowi szczegółową analizę historyczną i prawną polityki azylowej w Polsce. Autorka śledzi, jak ewoluowały instytucje i przepisy dotyczące ochrony międzynarodowej, analizując je zarówno z perspektywy historycznej, jak i instytucjonalnej. Analiza ta pozwala na lepsze zrozumienie, dlaczego Polska podejmuje konkretne kroki w odpowiedzi na obecne kryzysy migracyjne. Autorka pokazuje, jak decyzje w sprawie migracji i ochrony międzynarodowej były kształtowane przez zmieniający się kontekst polityczny i geopolityczny, co prowadziło do powstawania tzw. selektywnego humanitaryzmu. W czwartym rozdziale *Kryzysy migracyjne na granicy*

Rzeczypospolitej Polskiej z Białorusią i Ukrainą Autorka przedstawia szczegółową analizę kryzysów migracyjnych na wschodnich granicach Polski, skupiając się na wydarzeniach lat 2021-2023. W odniesieniu do kryzysu na granicy z Białorusią, wskazuje, że polskie władze stosowały tzw. „Operację Śluza” i podejmowały działania mające na celu ograniczenie migracji, w tym m.in. stosowanie push-backów, co wzbudziło liczne kontrowersje. Natomiast w przypadku uchodźców z Ukrainy władze polskie zastosowały zdecydowanie bardziej przychylne rozwiązania, takie jak przyspieszone procedury graniczne i tymczasowa ochrona, co wskazuje na różnicujące podejście do migrantów. Autorka analizuje, jak różne reakcje na te kryzysy wpływały na działalność organizacji humanitarnych i jak te organizacje były zmuszone działać w atmosferze upolitycznienia.

Ostatni rozdział *Pomoc humanitarna w kryzysach migracyjnych w Polsce w latach 2021-2023* zawiera omówienie wyników badań empirycznych przeprowadzonych przez autorkę. Autorka przytacza dane zebrane na podstawie wywiadów z przedstawicielami międzynarodowych organizacji humanitarnych, które zaangażowane były w działania na polskiej granicy. Wskazuje na trudności, z jakimi muszą się mierzyć te organizacje w obliczu selektywnego podejścia do migrantów, gdzie pomoc jest ograniczana ze względu na decyzje polityczne i selektywne stosowanie przepisów. Autorka podkreśla również, że selektywny humanitaryzm negatywnie wpływa na możliwości działania organizacji pozarządowych, które muszą dostosowywać się do restrykcji i presji ze strony państwa, co rodzi dodatkowe napięcia i wyzwania logistyczne.

Końcowa część pracy to zakończenie. W mojej ocenie jest ono wartościową częścią pracy, znajdują się w nim istotne dla prowadzonych ustalenia, które Autorka poczyniła w trakcie badań.

Reasumując tę część recenzji zauważę, iż poszczególne części zostały przygotowane oprawnie pod względem merytorycznym. Autorka rzetelnie opisuje poszczególne zagadnienia oraz uzupełnia swoją narrację wynikami przeprowadzonych badań.

Konkludując tę część recenzji, zauważę, iż przeprowadzone przez mgr Magdalenę Bogucewicz analizy w ocenionych pięciu rozdziałach służyły weryfikacji postawionych hipotez i odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze. Zamysł i procedura przeprowadzenia badań oraz uzyskane tą drogą wyniki są interesujące. Narracja prowadzona jest w logiczny sposób, jest spójna, a Autorka umiejętnie porusza się w obszarze teoretycznym. W konsekwencji prowadzone badania są czytelne oraz wskazują na opanowanie warsztatu badacza z zakresu nauk o polityce i administracji.

Kończąc ten fragment recenzji podkreślę, iż treść rozprawy pod względem językowym i warsztatowym została przygotowana poprawnie. Pojawiające się uchybienia techniczne nie rzutują na pozytywną ocenę technicznej strony dysertacji.

III. UWAGI SZCZEGÓŁOWE

Praca autorki wyróżnia się wprowadzeniem pojęcia „selektywnego humanitaryzmu” jako kluczowego konceptu analitycznego, wskazującego na podwójne standardy w przyznawaniu ochrony międzynarodowej. Pani mgr Bogucewicz argumentuje, że Polska stosowała odmienne kryteria wobec uchodźców z Ukrainy i migrantów z Bliskiego Wschodu, co znajduje swoje odbicie zarówno w przepisach, jak i w działaniach administracji. Koncepcja selektywnego humanitaryzmu została przeprowadzona na tyle jasno i szczegółowo, że nadaje się do dalszych badań w obszarze polityki azylowej i praw człowieka i może stać się podstawą dla dalszych, bardziej pogłębionych analiz, także w innych krajach.

Autorka przeprowadza szeroki przegląd literatury, czerpiąc z dzieł klasyków badań nad migracjami i teorią humanitaryzmu oraz współczesnych autorów analizujących kryzysy migracyjne. Przegląd ten dostarcza solidnego fundamentu teoretycznego i stanowi dowód na dobrą znajomość literatury przedmiotu. Praca jednak mogłaby bardziej wyeksponować różnice pomiędzy podejściami politycznymi i prawnymi do zagadnień migracji i azylu, zwłaszcza na poziomie krajowym i międzynarodowym. Migracja i azyl są zagadnieniami multidyscyplinarnymi, gdzie kwestie polityczne, społeczne, prawne i ekonomiczne splatają się, tworząc złożony kontekst interpretacyjny. Byłoby to szczególnie przydatne w kontekście badań empirycznych autorki nad wpływem polskich regulacji i polityki azylowej na działalność międzynarodowych organizacji humanitarnych, ponieważ bardziej szczegółowe zrozumienie kontekstu politycznego i prawnego wzbogaciłoby interpretację uzyskanych danych empirycznych. Silniejsze wyeksponowanie czynników politycznych determinujących działania w obszarze polityki azylowej w latach 2021-2023 wzmocniłoby narrację autorki, a zarazem wykazało niezwykle złożoną sytuację jaka towarzyszy napływowi imigrantów do Polski zza wschodniej granicy i powoduje ów selektywny humanitaryzm.

Rozprawa doktorska Magdaleny Bogucewicz wyróżnia się wykorzystaniem metodologii badań mieszanych, co stanowi o jej kompleksowym podejściu do analizowanej problematyki. Badania mieszane, obejmujące zarówno metody ilościowe, jak i jakościowe, umożliwiają lepsze zrozumienie złożonego wpływu polskiej polityki azylowej na działalność międzynarodowych organizacji humanitarnych w kontekście selektywnego humanitaryzmu. Autorka zastosowała sekwencyjne podejście eksplanacyjne, które polega na przeprowadzeniu

badania ilościowych jako pierwszego etapu, a następnie uzupełnieniu ich danymi jakościowymi. Taka struktura badań umożliwia poszerzenie interpretacji wyników ilościowych i dodanie kontekstu poprzez wywiady jakościowe, co wzmacnia całościowy obraz badanego zagadnienia. Sekwencyjne podejście eksplanacyjne pozwala również na głębsze zrozumienie zagadnień, które mogły pojawić się w badaniu ilościowym, i umożliwia dopytanie respondentów o bardziej szczegółowe kwestie. Badania te przeprowadzono w formie ankiet i wywiadów z przedstawicielami organizacji humanitarnych zaangażowanych w pomoc migrantom. Autorka szczegółowo opisuje proces doboru respondentów, co wzmacnia wiarygodność wyników badań, ale niewielka liczba respondentów może budzić wątpliwości co do reprezentatywności wyników. Wnioski wyciągnięte na podstawie badań empirycznych są dobrze udokumentowane, a analiza jakościowa wywiadów z pracownikami organizacji humanitarnych pozwala na wgląd w praktyczne konsekwencje selektywnego humanitaryzmu. Praca jednak miejscami wymagałaby głębszej interpretacji niektórych wyników, aby w pełni zrozumieć ich konsekwencje dla działań humanitarnych.

Rozprawa doktorska pani Magdaleny Bogucewicz jest istotnym i wartościowym wkładem w analizę zagadnień migracyjnych, zwłaszcza w kontekście obecnych kryzysów migracyjnych w Europie Środkowej. Autorka, wprowadzając koncepcję selektywnego humanitaryzmu, wyraźnie zaznacza, że pomoc humanitarna w Polsce, w szczególności w kontekście kryzysów migracyjnych, stała się zjawiskiem niejednorodnym i zróżnicowanym ze względu na pochodzenie migrantów. Selektywny humanitaryzm, który różnicuje dostęp do ochrony i pomocy humanitarnej w zależności od pochodzenia uchodźców, stanowi główną oś analizy mgr M. Bogucewicz, która szczegółowo przedstawia, jak ten mechanizm działa w kontekście polskiej polityki migracyjnej i azyłowej. Wprowadzenie terminu „selektywny humanitaryzm” jest jednym z głównych teoretycznych osiągnięć rozprawy. Autorka trafnie zauważa, że Polska stosuje różne standardy w traktowaniu migrantów i uchodźców w zależności od ich pochodzenia geopolitycznego, co przekłada się na znaczące różnice w dostępności pomocy humanitarnej i procedur azyłowych. W swoim podejściu teoretycznym Autorka wskazuje, że selektywny humanitaryzm w Polsce jest wynikiem czynników politycznych i geopolitycznych, które determinują, jakie grupy migrantów są objęte wsparciem, a jakie napotykać na liczne bariery administracyjne i formalne. Kryzys na granicy polsko-białoruskiej oraz napływ uchodźców z Ukrainy stanowią kluczowe przykłady analizowane przez autorkę. Migranci z Bliskiego Wschodu, którzy próbowali przekroczyć granicę polsko-białoruską, napotkali na liczne ograniczenia, w tym procedury push-back, utrudnienia w dostępie do procedur azyłowych oraz brak dostępu do podstawowej pomocy

humanitarnej. W odróżnieniu od nich, uchodźcy z Ukrainy zostali objęci szeroką pomocą ze strony polskich władz, które wprowadziły przyspieszone procedury azylowe i zapewniły im wsparcie, w tym dostęp do mieszkalnictwa, edukacji i opieki zdrowotnej. Takie różnicowanie wsparcia, jak twierdzi autorka, odzwierciedla selektywny humanitaryzm, w którym działania humanitarne i ochrona międzynarodowa są kształtowane przez bieżące interesy polityczne państwa, a nie przez uniwersalne zasady humanitaryzmu. Rozprawa kończy się sformułowaniem kilku istotnych wniosków dotyczących wpływu selektywnego humanitaryzmu na międzynarodowe organizacje humanitarne. Wskazuje na wyzwania, jakie wynikają z polityki państwowej, ograniczającej działalność organizacji neutralnych i bezstronnych w warunkach kryzysów humanitarnych. Wnioski te są wartościowym wkładem w literaturę przedmiotu i mogą stanowić punkt wyjścia dla dalszych badań nad rolą organizacji pozarządowych w kontekście kryzysów migracyjnych. Autorka nie unika krytyki w stosunku do polskiej polityki azylowej, zwracając uwagę na jej niezgodność z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka. Taki krytyczny, a jednocześnie dobrze uzasadniony ogląd sprawia, że praca jest cennym głosem w debacie publicznej na temat praw uchodźców i migrantów.

Podjęty przez autorkę temat jest ważki z naukowego punktu widzenia, ale z uwagi na swój charakter wymaga obiektywizmu i umiejętności unikania wartościowania. Autorka zachowuje dystans i obiektywizm. Niekiedy jedynie zdarza się jej przyjąć postawę ocenną, czego przykładem jest sformułowanie, w którym pisze o przemocowych działaniach ze strony polskiej Straży Granicznej. Taki komentarz bez szerszych wyjaśnień i analiz może prowadzić do uproszczeń i mylnych wniosków.

Dla dalszego rozwoju badań nad selektywnym humanitaryzmem i wpływem polityki migracyjnej na organizacje pozarządowe, autorka mogłaby rozważyć:

- rozszerzenie bazy respondentów, aby uzyskać szerszy i bardziej reprezentatywny obraz działalności humanitarnej na granicach Polski;
- analizę porównawczą polityki azylowej i podejścia do pomocy humanitarnej w innych krajach Unii Europejskiej, co mogłoby nadać pracy dodatkowy wymiar międzynarodowy;
- przeprowadzenie bardziej szczegółowej analizy wątków związanych z dyskursem publicznym i medialnym na temat uchodźców z różnych regionów, co mogłoby poszerzyć kontekst badań i wyjaśnić, jak opinia publiczna wpływa na kształtowanie się selektywnego humanitaryzmu;

Zjawisko selektywnego humanitaryzmu w polskiej polityce azylowej w latach 2021–2023 stanowi wyzwanie nie tylko dla krajowej polityki migracyjnej, ale również dla

międzynarodowych norm i wartości związanych z prawami człowieka oraz zasadami humanitaryzmu. Przyszłość polityki azylowej w Polsce, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, wymaga głębokiej refleksji nad sposobami reagowania na kryzysy migracyjne w sposób, który nie tylko zabezpiecza interesy narodowe, ale również szanuje zasady międzynarodowe oraz wartości humanitarne. Rozwój spójnych i sprawiedliwych ram prawnych oraz politycznych, które respektują prawa wszystkich migrantów, bez względu na ich pochodzenie, może okazać się kluczowy dla zachowania równowagi między bezpieczeństwem a obowiązkiem ochrony jednostek. Mechanizmy takie jak dystrybucja migrantów między państwami członkowskimi, różne podejście do migrantów w zależności od kraju pochodzenia oraz wpływ wewnętrznych uwarunkowań politycznych sprawiają, że polityka UE także bywa niejednolita i selektywna. Tym samym, analizując ten problem, warto odnosić się zarówno do przykładowych państw członkowskich, jak i do ogólnych wytycznych unijnych, które wpływają na praktyki krajowe.

IV. KONKLUZJA

Rozprawa pani Magdaleny Bogucewicz dotyczy istotnego z poznawczego punktu widzenia zagadnienia i jest ambitnym i oryginalnym wkładem w literaturę dotyczącą polityki azylowej oraz międzynarodowego humanitaryzmu. Tematyka ta jest szczególnie cenna w kontekście dynamicznie zmieniającej się sytuacji migracyjnej w Polsce i Europie Środkowej. Recenzowana praca zawiera interesujące rozwiązanie problemu naukowego polegające na przedstawieniu teoretycznego tła i próby wyjaśnienia określonego we wstępie problemu badawczego w oparciu o przeprowadzone badania. Oryginalność podejścia, solidność metodologiczna i rzetelność analizy teoretycznej sprawiają, że praca ta wnosi istotny wkład w literaturę z zakresu polityki azylowej, praw człowieka i bezpieczeństwa międzynarodowego. Dodatkowym walorem jest jej krytyczna, ale dobrze uzasadniona analiza polskiej polityki migracyjnej, co czyni tę pracę nie tylko ważnym opracowaniem akademickim, ale także znaczącym głosem w debacie publicznej na temat współczesnych wyzwań humanitarnych. Praca wyróżnia się umiejętnością przedstawienia skomplikowanej materii w sposób spójny i przemyślany. Z kolei zawarte w niej badania empiryczne, mimo ograniczonej liczby respondentów, dostarczają cennych informacji o wyzwaniach, z jakimi spotykają się międzynarodowe organizacje humanitarne. Rozprawa stanowi wartościowy wkład w obszar badań nad polityką migracyjną.

Autorka pomimo sformułowanych w recenzji uwag opisuje, wyjaśnia, analizuje oraz interpretuje zjawiska i procesy, które miały kluczowe znaczenie dla wskazania charakteru

działań podejmowanych przez instytucje administracji publicznej, organizacje pozarządowe oraz szkoły wyższe. Przeprowadzone badanie i towarzysząca mu analiza stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego i wzbogaca dotychczasowy dorobek w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Biorąc pod uwagę intelektualne zaangażowanie Autorki w jej przygotowanie, poprawność założeń i celów badawczych, trafność i aktualność wyciąganych wniosków należy stwierdzić, iż praca mgr Magdaleny Bogucewicz odpowiada standardom i wymogom stawianym rozprawom doktorskim. Opowiadam się zatem za przyjęciem recenzowanej dysertacji i wnioskuję o dopuszczenie mgr Magdaleny Bogucewicz do publicznej obrony pracy doktorskiej.

A handwritten signature in blue ink, reading "Józef Bogucki". The signature is written in a cursive, flowing style.

